

Sygn. akt VI C 6/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Rejonowy w Oławie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Strzelinie

w składzie:

Przewodniczący: SSR Małgorzata Majewska

Protokolant: Elżbieta Gawinowska

po rozpoznaniu w dniu 1 marca 2013 r. w Strzelinie

sprawy z powództwa **L. W.**

przeciwko **M. K. i J. W.**

o zachówek

I. zasądza od pozwanej M. K. na rzecz powoda L. W. kwotę 18 833 zł (osiemnaście tysięcy osiemset trzydzieści trzy złote) z ustawowymi odsetkami od dnia 23.06.2011r. do dnia zapłaty,

II. zasądza od pozwanego J. W. na rzecz powoda L. W. kwotę 3 000 zł (trzy tysiące złotych) z ustawowym odsetkami od dnia 14.04.2011r. do dnia zapłaty,

III. oddala dalej idące powództwo w stosunku do pozwanej M. K.,

IV. zasądza od pozwanej M. K. na rzecz powoda L. W. kwotę 2 900 zł kosztów procesu,

V. zasądza od pozwanego J. W. na rzecz powoda L. W. kwotę 2 899,91 zł kosztów procesu,

VI. nakazuje pozwanym uiścić na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Rejonowy w Oławie kwoty po 131,40 zł tytułem wydatków na opinię biegłego.

UZASADNIENIE

Powód L. W. pozwem z dnia 28.03.2011r. (data wpływu 31.03.2011r.) wniósł o zasądzenie od pozwanej M. K. kwoty 20 000 zł tytułem zachowku z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu i kosztami postępowania.

W uzasadnieniu podniósł, że jest spadkobiercą ustawowym po M. W. zmarłej 5.05.2008r. Spadkodawczyni rozporządziła swoim mieniem za życia w ten sposób, że umową darowizny z dnia 22.03.1996r. przekazała pozwanej cały swój udział wynoszący 4/12 w zabudowanej działce siedliskowej o powierzchni 0,76 ha oraz udział wynoszący 3/4 w niezabudowanej działce o powierzchni 6,94 ha. Wskazał, iż pozwana i powód dziećmi spadkodawczyni, która była wdową i gdyby nie darowizna dziedziczyłyby 1/7 spadku z ustawy.

Powód z analogicznym odrębnym pozwem z dnia 28.03.2011r. (data wpływu 31.03.2011r.) wystąpił przeciwko pozwanemu J. W. wnosząc o zasądzenie od pozwanego kwoty 3 000 zł tytułem zachowku z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu i kosztami postępowania.

W uzasadnieniu wskazał te same okoliczności, na które powołał się w pozwie przeciwko M. K., dodatkowo podając, iż pozwany na podstawie umowy darowizny z dnia 22.03.1996r. otrzymał od spadkodawczyni M. W. – matki stron, udział w 1/4 części w nieruchomości niezabudowanej o powierzchni 6,94 ha.

Kierując się zasadą ekonomii procesowej, postanowieniem z dnia 11.04.2011r., na podstawie art. 219 k.p.c., Sąd orzekł o połączeniu sprawy z powództwa L. W. przeciwko J. W. zarejestrowanej pod sygn. akt I C 109/11 ze sprawą z powództwa powoda przeciwko pozwanej M. K. zarejestrowanej pod sygn. akt. I C 108/11 celem ich łącznego prowadzenia i rozstrzygnięcia z uwagi na związek występujący między sprawami i możliwość objęcia obu spraw jednym pozwem.

Pozwani M. K. i J. W. w odpowiedzi na pozwy wnieśli o oddalenie skierowanych przeciwko nim powództw wskazując, iż powództwa są przedwczesne, gdyż powód nie przedstawił postanowienia sądu w sprawie stwierdzenia nabycia spadku po ich matce M. W. zmarłej 5.05.2008r., ponadto darowizna na którą powołuje się powód nie może być doliczona do zachowku, gdyż została dokonana 22.03.1996r., a więc więcej niż przed dziesięciu laty od otwarcia spadku. Nadto podnieśli, iż z dniem 5.05.2011r. roszczenie powoda przedawniło się z uwagi na upływ trzech lat od śmierci spadkodawczyni.

Dodatkowo w piśmie przygotowawczym z dnia 22.07.2011r. podnieśli, iż powód dokonując wyliczenia należnego mu zachowku, zawyżył wartość rynkową nieruchomości otrzymanych przez pozwanych w darowiznie od matki. Nadto darowizna na rzecz pozwanej M. K. była obciążona dożywotnim prawem korzystania z części nieruchomości na rzecz matki stron i wartość tego dożywocia, odpowiadająca 1/4 wartości darowizny, powinna być odliczona od wartości nieruchomości darowanej pozwanej. Ponadto zarzucili, iż część darowizny pozwani sprzedali umową z 21.05.1996r. za cenę 13 800 zł, wobec tego, zdaniem pozwanych, co do tej części darowizny nie ma podstaw do ustalania jej aktualnej wartości, a podstawą ustalenia wartości tej części darowizny powinna być cena, za którą sprzedali nieruchomości w 1996r, tj. kwota 13 800 zł. Podnieśli również, że matka stron w okresie dwóch lat zamieszkiwała u pozwanego J. W., który w tym okresie utrzymywał matkę, gdyż jej emerytura nie wystarczała na zakup leków i zaspokojenie jej potrzeb. Wskazali również, iż powód dysponowała środkami pieniężnymi spadkodawczyni, było to między innymi odszkodowanie jakie uzyskała ich matka z powodu wypadku, a także emerytura, która wpływała na konto, do którego był upoważniony powód. Pozwani zawnieśli również, aby przy rozliczeniu zachowku została uwzględniona pobrana przez powoda kwota zasiłku pogrzebowego z tytułu śmierci spadkodawczyni.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5.05.2008r. zmarła M. W.. Spadek po zmarłej na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Strzelinie z dnia 2.06.2011r., sygn. akt I Ns 121/11 na podstawie ustawy nabyły dzieci spadkodawczyni L. W., M. K., J. W., W. M., E. W., A. W. i J. W. do 1/7 części każdy z nich.

dowód:

- postanowienie Sądu Rejonowego w Strzelinie z dnia 2.06.2011r. k. 22

Jedynym wartościowym składnikiem majątku spadkodawczyni było gospodarstwo rolne stanowiące działkę nr (...) o powierzchni 6,94 ha położone w M. oraz udział 4/12 częściach w zabudowanej działce siedliskowej nr (...) o powierzchni 0,76 ha, położonej w M..

bezsporne

Umową darowizny z dnia 22.03.1996r. spadkodawczyni – matka stron przekazała córce M. K. cały swój udział wynoszący 4/12 w zabudowanej działce nr (...) oraz udział wynoszący 3/4 w niezabudowanej działce nr (...), natomiast synowi J. W. udział wynoszący 1/4 w niezabudowanej działce nr (...). Wskazane nieruchomości nie zostały obciążone

służebnością osobistą, ani innym ograniczonym prawem rzeczowym na rzecz M. W.. Wartość darowizny określiły strony na kwotę 26 000 zł.

Dowód:

- umowa darowizny z dnia 22.03.1986r., Rep. A (...)

Umową z dnia 21.05.1996r. M. K. i J. W. sprzedali swoje udziały w działce nr (...) o powierzchni 5,42 ha - powstałej z podzielenia działki nr (...) na działki o numerach (...) o powierzchni 1,33 ha i 68 o powierzchni 5,42 ha - za kwotę 13 800 zł.

Dowód:

- umowa sprzedaży z dnia 21.05.1969r., Rep A (...)

Działka nr (...) zabudowana jest przedwojennym, wolnostojącym budynkiem mieszkalno- gospodarczym oraz dwoma budynkami gospodarczymi (obora z chlewnią i stodoła). Jest to działka siedliskowa o powierzchni 0,76 ha, stanowiąca współwłasność w udziałach po 4/12, w tym jeden z udziałów należy do pozwanej M. K.. Budynek mieszkalny składa się z trzech wydzielonych do korzystania lokali położonych na parterze i piętrze budynku. Na parterze znajdują się 3 pokoje, 2 kuchnie korytarz, a na piętrze 4 pokoje, 2 kuchnie, łazienka, korytarz. Jest to budynek o niskim standardzie technicznego utrzymania, obniżonej funkcjonalności, bez urządzonych pomieszczeń sanitarnych (za wyjątkiem piętra budynku); pokrycie dachowe jest znacznie wyeksploatowane, na elewacji budynku występują widoczne wzdłużne pęknięcia, liczne miejscowe odpadania i ubytki tynków. Część gospodarcza budynku mieszkalno-gospodarczego składa się z trzech pomieszczeń na parterze budynku oraz nieużytkowego poddasza. Nieruchomość podłączona jest do sieci wodociągowej i energetycznej oraz zbiornika kanalizacji sanitarnej. Wartość rynkowa działki nr (...) według stanu nieruchomości na dzień dokonania darowizny, według poziomu cen na dzień opracowywania opinii (sierpień 2012r.) wynosi 257 000 zł.

Działka rolna nr (...) o powierzchni 6,75 ha, rodz. użytku: (...), (...) położona jest przy drodze polnej, o regularnym kształcie, część działki (oznaczonej aktualnie nr(...) o powierzchni 1,33 ha) przylega bezpośrednio do działki nr (...), natomiast pozostała część działki (oznaczonej aktualnie nr(...) o powierzchni 5,42 ha – zbyta przez pozwanych umową z 21.05.1996r.) – zlokalizowana jest nieco dalej w odległości ok. 150 m. Wartość działki nr (...) według stanu na dzień dokonania darowizny i cen z daty sporządzenia opinii wynosi 220 000 zł. Oszacowanie wartości obu nieruchomości uwzględnia najważniejsze ich cechy, w tym: typ, konstrukcję budynku (przestarzały, budynek przedwojenny, mieszkalno-gospodarczy, o niskim standardzie technicznego wyposażenia i utrzymania, wymagający przeprowadzenia istotnych prac remontowych), dużą powierzchnię siedliskową działki gruntu, stosunkowo korzystną lokalizację nieruchomości, niekorzystny stan prawny nieruchomości (współwłasność), korzystną bonitację gruntu działki rolnej (kl. II, III).

Dowód:

- opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości mgr inż. J. O. z dnia 15.08.2012r. k. 99-17

- ustna opinia uzupełniająca biegłego k. 196

Spadkodawczyni M. W. z tytułu wypadku komunikacyjnego jakiemu uległa 20.01.2007r. otrzymała od ubezpieczyciela tytułem zadośćuczynienia kwotę 3 000 zł. Kwotę tę osobiście podjęła w kasie w dniu 30.08.2007r.

Dowód:

- pismo (...) S.A. z dnia 31.08.2011r. k. 73

- decyzja z dnia 7.08.2007r. w przedmiocie przyznania zadośćuczynienia k. 74

- pokwitowanie odbioru zadośćuczynienia k.75

Spadkodawczyni była emerytką; otrzymywała emeryturę w kwocie około 680 zł miesięcznie, a w ostatnim okresie przed śmiercią w kwocie 724 zł. Kwota ta pozwalała spadkodawczyni na samodzielne zaspokajanie jej podstawowych potrzeb. Nie zwracała się o pomoc do dzieci i z takiej pomocy nie korzystała. To raczej spadkodawczyni wspierała finansowo swoje dzieci, zwłaszcza niepełnosprawnego syna E..

Spadkodawczyni okresowo, pod koniec lat 90 – tych zamieszkiwała przez 2 lata u syna J. we W.. W tym czasie również pozostawała na własnym utrzymaniu. Wróciła do M., gdyż tęskniła za swoim domem i możliwością wyjścia na ogród; chciała również pomóc niepełnosprawnemu synowi, który został bez opieki z uwagi na rozstanie z partnerką.

Spadkodawczyni w ostatnim okresie życia leczona była z powodu miażdżycy naczyń mózgowych, nadciśnienia tętniczego; spadkodawczyni wymagała coraz większej opieki ze strony bliskich z uwagi na pogłębiającą się demencję. Dzieci nie były w stanie zapewnić matce opieki dlatego decyzją (...) została umieszczona w (...). J. w H., gdzie przebywała od 2.01.2008r. do 5.05.2008r. (do chwili śmierci). Miesięczny koszt utrzymania w (...) wynosił 1 910 zł, z czego M. W. ponosiła opłatę w wysokości 70 % swojego dochodu tj. kwoty 507,14 zł, brakująca część ponosił J. W. w wysokości 250 zł miesięcznie oraz Gmina B. w wysokości 1 152,86 zł. W okresie pobytu w (...) otrzymywała rentę w kwocie 724,49 zł z, z czego zostawało jej 30 % tj. 217,35 zł. Kwota ta wystarczała na opłacenie leków, pampersów, zakup okularów, drobnych artykułów spożywczych. Nie miała zgromadzonych oszczędności; renty za miesiąc maj już nie pobrała. Zaległość w opłacie za 5 dni za pobyt, za leki i pampersy w wysokości 200,92 zł uregulował L. W..

Dowód:

- zaznania świadków: M. O. k. 252v, 253; U. W. k. 253, 254; J. D. k. 260, 260v; K. W. k. 260v, 261; W. M. k. 261

- zaświadczenie lekarskie z dnia 24.01.2008r. k. 67

- pismo (...) J. Ś. w H. z dnia 1.08.2011r. k. 60

- przesłuchanie powoda L. W. k. 263

- przesłuchanie pozwanej M. K. k. 263v, 264

- przesłuchanie pozwanego J. W. k. 264, 264v

Świadczenie emerytalne spadkodawczyni było przekazywane na adresy pod którymi zamieszkiwała uprawniona do świadczenia, przy czym od 1.09.2007r. do 31.01.2008r. na konto bankowe w Banku (...), którego współwłaścicielami była M. W. i L. W., a od 1.02.2008 na adres (...) w H..

Zgodnie z wolą M. W. na założone konto została wpłacona kwota 2 000 zł pochodząca z odszkodowania z tytułu wypadku. Na konto to ZUS przekazywał emeryturę M. W. (cztery wpłaty 12.09.2007r, 11.10.2007r., 13.11.2007r. 12.12.2007r. po 681,87 zł). Powód wybierał pieniądze z konta i zgodnie z wola matki przekazywał jej część gotówki, a za część robił zakupy, które przekazywał do M.. Przed zamieszkaniem w (...) ze środków tych zakupił matce ubrania na zimę, obuwie, protezę i okulary. Powód prowadził szczegółowe rozliczenia wydatkowania środków pieniężnych należących do M. W.. W lutym 2008r. zlikwidował rachunek i wybrał z niego kwotę 1 667,14 zł. W kwietniu 2008r. założył lokatę terminową wpłacając na nią kwotę 1 780 zł. Lokata była trzykrotnie przedłużana. Ostatnia lokatę zlikwidował w maju 2009r. wybierając z niej kwotę 3 739,13 zł. Na konto powoda został przekazany przez ZUS zasiłek pogrzebowy w kwocie 5799,66 zł. Środki te powód przekazał zakładowi pogrzebowemu, który po rozliczeniu kosztów pochówku zwrócił powodowi na konto kwotę 2 109 zł. Koszty zakładu pogrzebowego nie obejmowały wydatków na zakup ubrania do pochówku, opłatę księdza, organisty, kościelnego i sprzątanie kaplicy łącznie około 1 000 zł. W czerwcu 2008r. na konto powoda ZUS przelał ostatnią emeryturę spadkodawczyni w kwocie 683,28 zł. Za środki

pochodzące z lokaty, która była powiększana o część środków pochodzących ze zwrotu zasiłku pogrzebowego i ostatnią emeryturę matki powód sfinansował pomnik na kwotę 3 500 zł.

Dowód:

- pismo (...) Oddział we W. z dnia 11.08.2011r. k. 72
- historia rachunku bankowego Banku (...) z a okres od 30.08.2007 do 30.12.2007r. k. 217-218, 221-222
- historia rachunku bankowego Banku (...) SA k. 223
- wypłaty z rachunku Banku (...) k. 224-225
- likwidacja rachunku Banku (...) z dnia 27.02.2008r. k. 226
- umowy oszczędnościowej lokaty terminowej z dnia 23.04.2008r., 23.10.2008r. i 23.02.2009r. k. 227-232
- rozliczenie kosztów pogrzebu wraz z fakturą z dnia 13.05.2008r. i z dnia 12.05.2008r. k. 233-23
- umowa zlecenie z dnia 5.05.2010r. k. 236

Powód w wyniku powołania z ustawy do spadku po swojej matce M. W. nie uzyskał żadnej korzyści majątkowej; nie otrzymał również od spadkobierczyni w innej postaci (zapisu, polecenia, darowizny).

Pozwana M. K. mieszka w nieruchomości w M., darowanej jej przez matkę, ma 60 lat jest wdową, otrzymuje emeryturę w kwocie 690 zł miesięcznie. Dzierżawi 1 ha pola i z tego tytułu rocznie otrzymuje czynsz dzierżawny w kwocie około 1 000 zł.

Pozwany J. W. ma 48 lat, jest emerytowanym policjantem, otrzymuje uposażenie w kwocie 4 000 zł miesięcznie.

Dowód:

- przesłuchanie powoda L. W. k. 263
- przesłuchanie pozwanej M. K. k. 263v, 264
- przesłuchanie pozwanego J. W. k. 264, 264v

Sąd zważył, co następuje:

Oba powództwa zasługiwały na uwzględnienie.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy.

Według art. 991 § 1 k.c. uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach - połowa wartości tego udziału. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu - w myśl powołanego przepisu - przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do

jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek). Stąd jednoznaczny wniosek, że o powstaniu na rzecz uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu. Jeżeli natomiast nie otrzymał, roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy, i choćby współspadkobierca - adresat jego roszczenia sam też był uprawniony do zachowku. Powyższy wniosek znajduje potwierdzenie w przepisach art. 999 i 1005 § 1 k.c., regulujących sytuacje, w których spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku. Przy czym w takim przypadku, odpowiedzialność spadkobiercy obowiązanej do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. Jeżeli zatem uprawniony do zachowku, dziedziczący z ustawy wspólnie z innymi osobami, nie otrzymał należnego mu zachowku, ma on przeciwko współspadkobiercom roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Przedstawiony stanowisko, wynikające wprost z poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 lutego 2004r., II CK 444/02, w pełni akceptowane przez tutejszy Sąd, usuwa wszelki wątpliwości związane z legitymacją stron do występowania w niniejszym procesie o zachówek, tak po stronie powoda – czynnej, jak i pozwanych – biernych.

Odnosząc się do zarzutów pozwanych rozpocząć należy od wykładni art. 994 § 1 k.c. Pozwani wskazali bowiem, na brak możliwości doliczenia do spadku darowizny uczynionej przez ich matkę na ich rzecz z uwagi na dokonanie tej darowizny przed więcej niż dziesięć laty od śmierci spadkodawczyni. Kierując się wykładnią i orzecznictwem sądu (wyrok Sądy Apelacyjnego w Białym stoku z dnia 12 listopada 1996r. I ACr 308/96, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 1 czerwca 2004r., I ACa 285/04) wskazać należy, iż niemożliwość doliczania do spadku po upływie dziesięciu lat licząc wstecz od śmierci spadkodawcy dotyczy tylko darowizn, które dokonane były na rzecz osób obcych, nie będących ani spadkobiercami, ani uprawnionymi do zachowku. Zatem regulacja, na którą powołali się pozwani nie ma zastosowania do ich sytuacji.

Podobnie nie zasługuje na uwzględnienie podniesiony przez pozwanych zarzut przedawnienia roszczenia powoda. Zgodnie z art. 1007 § 2 k.c., w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku, roszczenie przeciwko osobie obowiązanej do uzupełnienia zachowku z tytułu otrzymanej od spadkodawcy darowizny przedawnia się z upływem trzech lat od otwarcia spadku. W stanie faktycznym sprawy do otwarcia spadku doszło w dniu 5.05.2008r., natomiast powód z pozwami o zachówek wystąpił w dniu 31.03.2011r. (prezentata z datą wpływu), a więc przed upływem trzyletniego okresu przedawnienia roszczenia.

Wskazane powyżej rozważania pozwoliły na uznanie słuszności żądania powoda, co do zasady.

Powód L. W. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Strzelinie z dnia 2.06.2011r. w 1/7 części nabył spadek po zmarłej matce M. W. na podstawie ustawy, która była podstawą powołania do spadku. Spadkodawczyni pozostawiła po sobie siedmioro dzieci. Jedynym wartościowym składnikiem majątku spadkodawczyni było gospodarstwo rolne stanowiące działkę nr (...) o powierzchni 6,94 ha położone w M. oraz udział 4/12 częściach w zabudowanej działce siedliskowej nr (...) o powierzchni 0,76 ha, położonej w M.. Te nieruchomości umową z 22.03.1996r. darowała córce M. K. (cały swój udział wynoszący 4/12 w zabudowanej działce nr (...) oraz udział wynoszący 3/4 w niezabudowanej działce nr (...)) i synowi J. W. (udział wynoszący 1/4 w niezabudowanej działce nr (...)). Tym samym powodowi jako synowi zmarłej matki przysługiwało roszczenie o zachówek w wysokości 1/14 udziału spadkowego. Odpowiedzialność pozwanych wynika z faktu, iż są obdarowani tym właśnie jedynym składnikiem majątku

Kolejnym etapem obliczania zachowku stało się ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993-995 k.c.). Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku, i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną - z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSP 1988, nr 2, poz. 27), a stanem biernym spadku, czyli sumą

długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku (art. 995 k.c.). W stanie faktyczny sprawy strony zgodnie podały, iż spadek po ich matce nie był obciążony długami spadkowymi.

Kwestia sporna natomiast stała się wartość nieruchomości, od której uzależniona była wysokość zachowku. Na wniosek powoda Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego, który ustalił wartość rynkową działki zabudowanej nr (...) według stanu nieruchomości na dzień dokonania darowizny według poziomu cen na dzień opracowywania opinii (sierpień 2012r.) na kwotę 257 000 zł, natomiast działki niezabudowanej nr (...), według tych samych kryteriów, na kwotę 220 000 zł. Bez znaczenia natomiast dla wartości nieruchomości, z uwagi na przepis art. 995§ 1 k.c., pozostawała okoliczności zbycia przez pozwanych części działki rolnej. Podobnie, nie było podstaw do uwzględnienia służebności mieszkania, na którą powoływali się pozwani, skoro takie obciążenie nie wynikało ani u umowy darowizny, ani też z zapisów w księgach wieczystych nieruchomości. Pozwani zakwestionowali opinie biegłego z zakresu szacowania nieruchomości, nie podnieśli jednak żadnych merytorycznych zarzutów do opinii, ograniczając się do stwierdzenia, że wartość ustalana przez biegłego jest zbyt wysoka. Biegły przed Sądem złożył ustną opinie uzupełniającą, w której podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w opinii pisemnej. Zdaniem Sądu złożona przez biegłą opinia jak i opinia uzupełniająca były łącznie wystarczające dla ustalenia wartości przedmiotowych nieruchomości. Opinii tej należało dać w pełni wiarę, jako sporządzonej z zachowaniem właściwej metodologii przez doświadczonego specjalistę - biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości. Opinia została sporządzona zgodnie z powołanymi w niej przepisami, była spójna, jasna i w sposób jednoznaczny określiła wartość nieruchomości z uwzględnieniem czynników korzystnych i niekorzystnych wpływających na jej wartość. Zdaniem Sądu zastosowane przez biegłego podejścia porównawczego i metody korygowania ceny średniej było prawidłowe. Jego wybór był racjonalny, uzasadniony zasadami szacowania nieruchomości. Biegły wskazał dlaczego zastosował takie podejście (k.19). Biegły uwzględnił stan zagospodarowania nieruchomości (jej kształt, rodzaj nieruchomości, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, położenie), przeznaczenie nieruchomości, sposób użytkowania, przeznaczenie w planie miejscowym, przeprowadził analizę i charakterystykę rynku lokalnego (ceny rynkowe). Sąd uznał opinię biegłego za wiarygodną i na jej podstawie określił wartość nieruchomości. Przedstawiona przez biegłego opinia jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. Okoliczności sprawy wskazują, że nie ma potrzeby powoływania innego biegłego, a samo niezadowolenie strony z dotychczasowej opinii, nie może stanowić powinności powołania innego biegłego do szacowania wartości. Z tych to względów wniosek pozwanych o powołanie innego biegłego podlegał oddaleniu jako nieuzasadniony i zmierzający do przedłużenia postępowania. Oddaleniu podlegał również wniosek dowodowy pozwanych z zeznań świadków J. D., E. W. i A. A. na okoliczności dotyczące stanu technicznego budynków na działce na 50; dowód ten został oceniony jako nieprzydatny do ustalenia okoliczności faktycznych wskazanych we wniosku dowodowym z uwagi na skorzystanie, w zakresie tych okoliczności, z wiedzy specjalnej biegłego z zakresu szacowania nieruchomości.

Pamiętając, iż przedmiotem wyceny biegłego stała się cała działka zabudowana nr (...), natomiast jedynie udział w tej działce wyrażający się ułamkiem 4/12 stanowił własność spadkodawczyni, a następnie w wyniku darowizny stał się własnością pozwanej M. K., Sąd ustalił czystą wartość spadku na kwotę 305 666 zł (220 000 zł – wartość działki nr (...)) plus 85 666 zł – 4/12 wartości działki nr (...).

Udział spadkowy stanowiący podstawą do obliczenia zachowku każdego z uprawnionych do zachowku dzieci M. W. wynosi 1/14, zatem należne im zachowki wynoszą, przy substracie wyrażającym się kwota 305 666 zł - po 21.833 zł.

Jest to kwota zachowku przysługującego powodowi, a także każdemu z pozwanych. Przy czym, odpowiedzialność pozwanych spadkobierców obowiązanych do zapłaty zachowku, którzy sami są uprawnieni do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej ich własny zachówek. W przypadku pozwanej M. K. nadwyżka ta wyraża się kwotą 228 833 zł (250 666 zł - wartość darowizny pozwanej odjąć 21 833 zł - należny zachówek), natomiast w

odniesieniu do pozwanego J. W. nadwyżka to kwota 33 167 zł (55 000 - wartość darowizny pozwanego odjąć 21 833 zł – należny zachówek). Rozliczenie powyższe jednoznacznie pokazuje, że powód z roszczeniem o zapłatę sumy pieniężnej w kwocie 21 833 zł mógł wystąpić zarówno wyłącznie przeciwko pozwanej M. K., jak również wyłącznie przeciwko pozwanemu J. W., pozwalając na to bowiem wysokość przysługującej każdemu z nich nadwyżki w ich zachowku.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe jednoznacznie wykazało, że powód w żaden sposób nie zaspokoił przysługującego mu prawa do pokrycia zachowku. Rozliczenie finansowe z gospodarowania środkami pieniężnymi matki przedstawione przez powoda wykazało, że środki te zostały bowiem wydatkowane na potrzeby spadkodawczyni częściowo jeszcze za jej życia, a w dalszej kwocie - po śmierci na postawienie pomnika.

Powód w pozwach domagał się zapłaty kwot – 20 000 zł od pozwanej M. K. i 3 000 zł od pozwanego J. W., zatem kierując się proporcją przyjętą przez powoda (żądanie skierowane przeciwko pozwanemu J. W. odpowiada 15% roszczenia skierowanego przeciw pozwanej M. K.), Sąd zasądził od pozwanego J. W. na rzecz powoda kwotę 3 000 zł (nie mogąc wykraczać ponad żądanie pozwu, mimo że 15% należnego powodowi zachowki odpowiada kwocie 3 289 zł), natomiast od pozwanej M. K. kwotę 18 833 zł stanowiącą różnicę pomiędzy należnym powodowi zachowkiem, a kwotą zasądzoną od pozwanego J. W. (21 833 zł - 3 000 zł = 18 833 zł).

Rozstrzygnięcie o odsetkach zapadło na podstawie art. 481 k.c., przy przyjęciu wymagalności roszczeń od daty doręczenia pozwanym odpisów pozwów z wezwaniem do zapłaty.

Przedstawione rozważania i obliczenia skutkowały rozstrzygnięciem zawartym w punkcie I, II i III wyroku.

O kosztach procesu między stronami Sąd orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c. Powód poniósł koszty w łącznej kwocie 5 799,91 zł, na które złożyły się: opłata sądowa od pozwu w kwocie 1 000 zł, koszty wynagrodzenia biegłego w kwocie 4 398,73 zł, koszty dojazdu do sądu w kwocie 401,18 zł (sześciokrotne nakazane przez sąd osobiste stawiennictwo powoda). Kosztami tymi zostali obciążeni pozwani, jako przegrywający proces – w równych częściach (punkt IV i V wyroku).

O nieuiszczonych przez strony kosztach sądowych, poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 k.p.c. (punkt VI wyroku).